

Др Срђан Ђорђевић

доцент Правног факултета у Крагујевцу

PETER HÄBERLE, „USTAVNA DRŽAVA“, Zagreb, 2002.

Иако се, вероватно, не сматра баш честом праксом књижевна критика текстова јединице правне литературе објављене пре неколико година, определио сам се за приказ књиге, која је још 2002. године преведена на хрватски језик и обелодањена јавности. Реч је о књизи, која заиста може бити драгоцене за оне, који се баве различитим уставно-правним проблемима, јер представља вишеструки сплет мноштва оштроумних анализа широког пространства устава и правне теорије државе.

Дело „Уставна држава“ („*Verfassungsstaat*“), чији је аутор *Peter Häberle*, издао је Накладно-истраживачки завод „Политичка култура“ из Загреба (у оквиру едиционе библиотеке „*MANUALIA UNIVERSITATIS STUDIORUM ZAGRABIENSIS*“), као превод на хрватски језик већ раније објављеног, нарученог рада за римску енциклопедију „Трессани“. Превод са немачког је урадио г-дин Томислав Мартиновић, а аутор стручне редакције и поговора је академик Звонко Посавец. За потребе самог приказа, вреди посебно истаћи делатност академика Посавца, захваљујући коме смо у прилици да се, у оквиру последњих страница књиге, између осталог, упознамо и са фуснотираном, кратком биографијом аутора „Уставне државе“, чије основне чињенице преносимо у наредних пар редова.

„Peter Häberle, рођен је 1934. у Göppingenu, професор је јавнога права, филозофије права и црквенога права на Свеучилишту Bayreuth, а истовремено је професор филозофије права на Свеучилишту St. Gallen (Шvicарска). Након студија правних зnanости у Tübingenu, Bonnu, Montpellieru и Freiburgу/Br., докторирао је 1961. код Konrada Hessea у Freiburgу/Br., а habilitирао 1969., такођер у Freiburgу/Br. Godine 1969. dobiva poziv за професора са Свеучилишта Mannheim и Marburg, а 1973. odlazi у Bochum. Od 1969. до 1976. професор је јавног и црквеног права у Marburgу/L., gdje је и dekan од 1974. од 1975. Godine 1976. dobiva poziv са Свеучилишта Augsburg, а 1980. и са Свеучилишта St. Gallen (Шvicарска). Od 1981. stalni је професор на Свеучилишту Bayreuth.

Dobio је brojna међународна priznanja, често је професор-gost у Италији (Rim 1991, 1997, 1999) на Свеучилишту Tor Vergata 1994, 1995, 1996; професор-gost је и у Granadi 1995/96. и 1998. Oдржао је brojna predavanja по cijelome svijetu, а bio је и

gost seminara koji je 1998. godine organizirao Ustavni sud Republike Hrvatske. Objavio je više od 30 knjiga, a mnoge su prevedene na razne svjetske jezike. Primio je brojna odlikovanja“.¹

Häberleova „Уставна држава“ није случајно одабрана да буде предмет овог приказа, јер се у њој износе идеје, које заслужују да буду оквалификоване као основ посебног правца у теорији уставног права. У избору између оштре и раширене поделе немачке уставно-правне теорије, по основу устава или државе као могућих централних тежишта за промишљање на тему науке уставног права, Häberle се несумњиво сврстава у присталице устава, као кључне тачке ових теоријских разлика. Међутим, у тим размимоилажењима, он иде још даље, доприносећи порасту напетости у назначеној теоријској поларизацији. Инсистира на концепту отворене уставне државе (која се наслања на Поперово отворено друштво); овај израз не лоцира само у наслову књиге, већ му придаје значај идејног фокуса, смештеносг између њених корица. Форматирана кроз 289. страница, књига далеко превазилази сопствени обим, јер су идеје садржане у њој, оригиналне и снажне, али и подржане моћном теоријском аргументацијом, која иде, на моменте, од ауторове интуиције, па до значајног ослонаца на могућу и очекивану практичну делотворност. Чини се да Häberleove идеје о уставној држави никако не могу бити доведене у питање, са становишта њихове демократске прихватљивости или теоријске аутентичности. Проблем опстаје поводом могућности да оне буду до краја спроведене у дело, односно, да ли ће оне бити прихватљиве држави постојећег ступња развоја. Штиво, које се приказује, представља прави спектрум идеја, којима се пројектује уставна архитектура државе модерног доба, које без државе – једноставно нема. Али, не било каквог устава, већ оног, чија је форма стављена у функцију вредне и квалитетне садржине, а која неминовно мора бити састојак свеопште културе друштва које твори, примењује и интерпретира уставне норме.

Раздаљина између творца и тумача устава се скраћује, с обзиром на ширење културолошког комплекса уставотворног процеса, устава и (уставне) државе. Таква формула доприноси схватању устава, као моћног помирителја и средства компромиса, као моста у времену, простору и међу људима у грађанској заједници. Истовремено се нуди и нова метода компарацијској тумачења устава, која опет спаја и приближава уставне државе.

¹ З. Посавец, Теорија уставне државе Petera Häberlea, у књизи „Уставна држава“.

Изворни део књиге је расподељен на шест целина, које је искусно перо аутора представило кроз следеће делове: 1. Појам, утемељење предмета и радне методе; 2. Повијесни развој, временска димензија; 3. Културнознансвена приправа; 4. Уставотворство, промјена устава, тумачење устава и уставно судство; 5. Појединачни облици; и 6. Реформске потребе у уставној држави данашњега развојног ступња.

И свака од ових целина представља, како сам аутор истиче, „годове“, развијане у дугогодишњем делатном процесу проф. Häberlea, који се одвијао под окриљем науке уставног права, односно, науке о уставу. „Филм“ ове књиге је развијан преко 20 година и у њој су на кохерентан начин сабране идеје, које је аутор парцијално и раније објављивао (о уставу као јавном процесу, о уставу као науци о култури, о европској правној култури...). Свакако да „Уставна држава“ није аутохрестоматија ранијих чланака и књига Р. Häberlea, већ сасвим нови квалитет, који стиже до самог епицентра државе XXI века.

Академском културом руковођен, аутор је другу половину књиге обогатио специјалним додацима хрватском издању, кроз посебну, четвороделну композицију, а коју чине: 1 Устав као култура; 2. 49 година њемачког Темелног закона (устава); 3. Хрватски устав (1991) у еуропској правној успоредби; и 4. Интервју проф.др. Звонка Посавецa с проф.др Peterom Häberleom (овај део спада у ред невероватно атрактивних и интересантних начина за представљање идеја науке о уставу).

Коначно, како би се задржао очекивани формат примерен приказу, приводим га крају, и топло препоручујем књигу „Уставна држава“, аутора Petera Häberlea, онима који се баве или намеравају да се озбиљно баве проблемима на тему устава и уставног права. Истовремено, како не бих остао дужан академском реду и пристојности, исказујем похвалу за напор који су учинили издавачка кућа, академик Звонко Посавец и преводилац. Преводом на хрватски језик, и ширем кругу посленика са српског говорног подручја, учињене су доступнијим идеје и културно-научна начела Petera Häberlea, за које је Konrad Hesse истакао да „њима припада будућност“.